

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

FarDU
ILMIY
XABARLAR-

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

— 2-2023 —

НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

X.X.Abduraxmonov	
Yengil atletika mashqlari yordamida maktab o'quvchilarining jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlarini oshirish	199
B.B.Umarov	
Abu Bakr narshaxiy asarida Buxoro shahri tavsifi.....	203
R.Mardonov	
G'arb va sharq falsafasining pedagogik asoslari: tahlil va muhokama	207
X.O'.Samatov	
Tasavvufda tariqat a'zolarining jamoadan alohidalanishi	210
Z.A.Boboyeva	
Yangi O'zbekistonda yoshlarning ma'naviy-axloqiy madaniyatini shakllantirish usullari.....	217
G.U.Radjabova	
Ta'lim tizimi va ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirish masalalari	220
N.N.Bobojonov	
Talaba yoshlarda milliy armiyaga sadoqat tuyg'usini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	226
E.S.Yuldashyev	
Bo'lajak o'qituvchilarda suggestiv qobiliyatlarni rivojlantirish modeli	231
N.V.Karimova	
Farg'ona vodiysi antik davr shahar topografiyasini o'rganilishiga oid.....	236
A.M.Toshpo'latov	
Yoshlarni harbiy xizmatga jismonan chidamlilik ruhida tarbiyalash metodikasi.	241
I.A.Maxmudova	
Talabalarning kreativ kompetensiyasini rivojlantirish dolzarb masala sifatida	247
A.N.Qosimov	
Umumiy o'rta maktab o'quvchilari harakat faolligi va jismoniy tarbiyaga qizishini o'rganish	250
F.Sharipova	
Birinchi bosqich talabalariga klinik lug'atni o'rgatish	255
G.Ulug'bekova, Sh.Adhamov	
7-12 yoshdagi bolalarda yuzning fizionomik balandligi o'sish dinamikasi	260
Z.Hamrayeva	
Qisqa masofalarga yugurishda qizlarda tezlik va quvvat fazilatlarini rivojlantirish metodikalari.....	263
U.Jabborov	
11-12 yoshli o'g'il bolalar o'rtasida voleybol o'ynashning texnikaviy usullari	269
M.Kataeva	
Ta'lim jarayonida mobil ta'limning o'rni va ahamiyati	275
O.Yadgarova	
Shaxsni o'rganishda projektiv metodikalarning diagnostik imkoniyatlari	279
I.Imomov	
Zamonaviy yondashuvlar asosida oliy ta'lim jarayonida yuzaga keladigan nizolarni pedagogik tashxis etish	283
M.Babakulova, M.Radjabova	
Interfaol ta'lim texnologiyalari yordamida xitoy tilini o'rganish ko'nikmalarini oshirish	288
X.Tojiyev	
Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishning texnologik - pedagogik shart-sharoitlari	292
D.Buranova	
Tibbiyot uchun kommunikativ ingliz tili o'qitishning samarali metodi sifatida	300
D.Yo'ldosheva	
Akmeologik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik usullari	303
G.Abdullayeva	
Psixologiya – chet tillarini o'rganishning asosiy jihati	308

**YOSHLARNI HARBIY HIZMATGA JISMONAN CHIDAMLILIK RUHIDA TARBIYALASH
METODIKASI****ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ В ДУХЕ ФИЗИЧЕСКОЙ ВЫНОСЛИВОСТИ К ВОЕННОЙ
СЛУЖБЕ****EDUCATION OF YOUNG PEOPLE IN THE SPIRIT OF PHYSICAL ENDURANCE TO
MILITARY SERVICE****Toshpo'latov Abrorjon Mirhokimovich¹****¹Toshpo'latov Abrorjon Mirhokimovich¹**– Farg'ona davlat universiteti harbiy talim fakulteti
o'qituvchisi.**Annotatsiya**

Mamlakatimiz mudofaasini mustahkamlashda aslida har birimizning yelkamizda ulkan mas'uliyat bor. Yoshlar tarbiyasi, siyosiy ongi, mehnat faoliyati va ilmiy-texnika rivojlanishi orqali davlat mudofaa tizimini saqlashda muhim ahamiyatga ega. Tarbiyalash bu insonlarni jamiyat uchun jismoniy - aqliy mehnatga yoki boshqa foydali faoliyatga yo'naltirish, shu bilan birga ko'p qirrali ijtimoiy vazifalarni bajarishga tayyorlashning obyektiv asoslangan jarayonlardan iborat. Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi uning ajralmas qismi bo'lib, bu uchun avvalo yoshlarni aqlan yetuk va jismonan sog'lom qilib voyaga yetkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Harbiy vatanparvarlik tarbiyasining metodologiyasi va ilmiy asoslari insoniyat omiliga nisbatan qo'llaniladi. Bu tushunchaga insonning g'oyaviy-siyosiy, ma'naviy jismoniy va boshqa fazilatlarini yig'indisi kiradi. Ushbu maqolada, harbiy xizmatga jismonan chidamlilik ruhida tarbiyalash metodikasi haqida fikr va mulohazalar qilinadi.

Аннотация

На каждом из нас лежит огромная ответственность за укрепление обороны нашей страны. Воспитание молодежи, политическая сознательность, трудовая активность и научно-техническое развитие имеют важное значение в поддержании системы обороны государства. Воспитание состоит из объективно обусловленных процессов направления людей на физический и умственный труд или иную полезную для общества деятельность, а также подготовки их к выполнению многогранных социальных задач. Неотъемлемой его частью является воспитание воинского патриотизма, для этого важно довести молодежь до зрелого возраста, сделав ее психически зрелой и физически здоровой. Методология и научные основы воспитания воинского патриотизма применяются к человеческому фактору. В это понятие входит сумма идейно-политических, духовных, физических и других качеств человека. В данной статье высказываются мысли и комментарии по поводу методики подготовки в духе физической выносливости к военной службе.

Abstract

The obligation to improve our nation's defense falls squarely on each of us. The state's defense system depends on youth education, political awareness, employment, and technological advancement. The goal of education is to prepare people to undertake a variety of social roles by orienting them toward mental and physical work as well as other beneficial activities for society. An essential component of it is military patriotic education, and for this reason it's crucial to help young people reach adulthood by developing their mental maturity and physical health. The human aspect is addressed using the technique and scientific underpinnings of military patriotism education. This idea encompasses a person's overall ideological-political, spiritual, physical, and other characteristics. In this article, ideas and opinions are expressed regarding the training regimen used to develop physical stamina for military service.

Kalit so'zlar: harbiy xizmat, jismonan salomatlik, chidamlilik, ruhiy tarbiya, tarbiyalash, metodologiyasi, mudofaa tizimi, yoshlar kamoloti, vatanparvarlik.

Ключевые слова: военная служба, физическое здоровье, выносливость, духовное воспитание, подготовка, методика, система защиты, воспитание молодежи, патриотизм

Keywords: military service, physical health, endurance, spiritual education, training, methodology, defense system, youth development, patriotism.

KIRISH

Harbiy xizmatda yoshlar chidamlilik ruhida tarbiyalash metodikasi juda muhimdir, chunki bu ularning hayotida katta o'zgarishlarga olib keladi va ularni harbiy qabul va harbiy xizmat davomida bajarilishi kerak bo'lgan vazifalarga tayyorlashda yordam beradi. Mamlakatimiz mudofaasini mustahkamlashda aslida har birimizning yelkamizda ulkan mas'uliyat bor. Yoshlar tarbiyasi, siyosiy ongi, mehnat faoliyati va ilmiy-texnika rivojlanishi orqali davlat mudofaa tizimini saqlashda muhim ahamiyatga ega. Tarbiyalash bu insonlarni jamiyat uchun jismoniy - aqliy mehnatga yoki boshqa

foydali faoliyatga yo'naltirish, shu bilan birga ko'p qirrali ijtimoiy vazifalarni bajarishga tayyorlashning obyektiv asoslangan jarayonlardan iborat. Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi uning ajralmas qismi bo'lib, bu uchun avvalo yoshlarni aqlan yetuk va jismonan sog'lom qilib voyaga yetkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Harbiy vatanparvarlik tarbiyasining metodologiyasi va ilmiy asoslari insoniyat omiliga nisbatan qo'llaniladi. Bu tushunchaga insonning g'oyaviy-siyosiy, ma'naviy jismoniy va boshqa fazilatlarini yig'indisi kiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Vatanni himoya qilish hozirgi vaqtda yosh avlodni chaqiruvdan oldin tayyorlash orqali amalga oshiriladigan eng dolzarb o'quv vazifalaridan biridir. Jismoniy tarbiya orqali harbiy xizmatga psixofizik jihatdan tayyorlangan uyg'un va har tomonlama rivojlangan, ijtimoiylashgan shaxsni rivojlantirish sharti sifatida taqdim etilgan jismoniy tarbiya turli xil ta'lim muassasalari, jamoat, harbiy-vatanparvarlik, bolalar va o'smirlar va yoshlar, sport tashkilotlari va birlashmalari tomonidan amalga oshiriladi. Jismoniy tarbiyaning uzluksizligi va samarali tashkil etilishini ta'minlash uning XX asrning 20-yillaridagi tarixiy va pedagogik tajribasiga milliy chaqiruvdan oldingi ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida hissa qo'shishi kerak. Bu tajribalar asosida esa biz yoshlarni har tomonlama harbiy salohiyatli qilib tarbiyalashimiz va ularning jismoniy salomatlik darajasini yaxshilashimiz va aqlan yetuk kadrlar bo'lishini taminlash uchun qo'llab boramiz. Adabiyotlarni va arxiv manbalarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, ushbu davrda chaqiruvdan oldingi tayyorgarlik mamlakat aholisini harbiy ishlarga o'rgatish orqali mamlakatning mudofaa qobiliyatini oshirish vositasi bo'lgan. Shu bilan birga, u ijtimoiy ta'lim nuqtai nazaridan davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning maqsadi sotsialistik jamiyat himoyachisi bo'lgan fuqaroni tarbiyalashni o'z ichiga olgan. Muayyan tarixiy bosqichda ijtimoiy va davlat rivojlanishi, shuningdek, ijtimoiy-madaniy qurilish vazifalari bilan shartlangan jismoniy tarbiya bolalar, yoshlar va mehnatkash aholini chaqiruvdan oldin tayyorlash jarayonida tarbiyaviy faoliyatning asosiy turlaridan biri bo'lib, madaniy qadriyatlar va ijtimoiy me'yorlarni o'zlashtirishga, ijtimoiy faol fuqaroning shakllanishiga hissa qo'shdi. Jismoniy tarbiyaning mazmuni atrof-muhit sharoitlari, o'smirlik davrining yosh xususiyatlari va o'ziga va boshqalarga nisbatan, xatti-harakatlar va faoliyatda namoyon bo'ladigan chaqirilishgacha bo'lgan rivojlanish darajasi bilan bog'liq edi. II bosqich va o'quvchilar hali maktabning yuqori sinflarida ta'lim olayotgan vaqtda, yoki kasb-hunar maktablarida jismoniy tayyorgarlik maktab davriga o'xshash shakl va usullar bilan amalga oshiriladi. Bular asosan jismoniy mashqlar bilan to'ldirilgan jismoniy tarbiya mashg'ulotlari bo'lib, ular kelajakdagi harbiy xizmat uchun zarur bo'lgan ko'plab jismoniy ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Jismoniy tayyorgarlik dasturlarining mazmuni yengil atletika mashqlari, gimnastika, suzish, qilichbozlik va boshqalarni o'z ichiga olgan. Ushbu davrning o'ziga xos xususiyati harbiy bo'lim dasturlari bo'yicha harbiy yig'imlar o'rtasida chaqiriluvchilarga jismoniy tayyorgarlikni tashkil etish va o'tkazish edi. Jismoniy tarbiyani ommalashtirish va jismoniy tayyorgarlik sifatini oshirish uchun ma'ruzalar va intervyular, sport va ko'rgazmali chiqishlar bilan tadbirlar tashkil etildi, kulbalar, kitobxonlar va klublarda sport burchaklari jismoniy tarbiya va sport mavzularida ko'rgazmali hujjatlarni rasmiylashtirib, sport yutuqlarini namoyish qilgan. Jismoniy tarbiya, chaqiruvdan oldingi tayyorgarlikning bir qismi bo'lib, ommaviy ravishda xarakterlanadi, shahar va qishloq joylarida tashkil etiladi va o'tkaziladi. Qishloq va shahar yoshlarini turli xildagi sport (harbiy-sport) yo'nalishidagi sport mashg'ulotlari va to'garaklariga qatnashish imkoniyatlari taqdim etilgan bo'lib, ular o'quv yurtlari va ishlab chiqarishlarda harbiy qismlar va hududiy tuzilmalar bilan hamkorlikda tashkil etilgan. Jismoniy tarbiyaning muvaffaqiyatli usuli tashviqot ishlari hisoblanadi. U ta'lim muassasalari va sport jamiyatlari tomonidan hududning o'ziga xos xususiyatlarini, mashg'ulotlar turini, tabiiy-iqlim sharoitlarini hisobga olgan holda olib boriladi va jismoniy tarbiya va harbiy xizmat masalalariga qiziqishni shakllantirishni, yoshlar va yoshlarni jismoniy tarbiya va sportga jalb qilishni o'z ichiga oladi.

Bu usulning asosi jismoniy tayyorgarlikni oshirish jarayonida turli mashqlar o'quvchilar tomonidan o'z ichiga olindi. Sport faoliyatlarida ishtirok etish, tibbiy mashqlar, kengashi mashqlar va boshqa turdagi mashqlar yoshlarning jismoniy tayyorgarliklarini yanada rivojlantirishga yordam beradi. Psixologik masalalar ham bu usulning muhim qismi hisoblanadi. Yoshlarni qiyinchiliklar bilan kurashishning psixologik aspektlarini ta'lim etish, ularni o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini oshirish va harbiy xizmat davomida muvaffaqiyatli bo'lish imkonini yaratishda yordam beradi.

Tarbiyalash metodikalari, yoshlarning mashqlarini nazorat qilish, baholar belgilash va ularga maslahatlar bermoqqa ham jismoniy tayyorgarlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Yetakchi

instruktorlar jismoniy tayyorgarlikni oshirish jarayonida yoshlarga binoan yordam beradi va ularda ishonch va ozodlik hissi yaratadi.

Jismoniy chidamlilik ruhida tarbiyalash metodikasi, harbiy xizmatdagi yangi yoshlar uchun maqsadga muvofiq tayyorlanishni ta'minlaydi va ularni harbiy xizmat davomida vazifalarga tayyorlashda yordam beradi. Ushbu usul ayni paytda mamlakatimizning yanada rivojlanishiga ham yordam beradi. Harbiy xizmatdagi yangi yoshlar jismoniy tayyorgarliklari yanada rivojlantirilgan holda keladilar va ularning hayotida katta o'zgarishlar keltiradi.

Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari sport yoki boshqa jismoniy faoliyatlar orqali amalga oshiriladi. Bu faoliyatlar yoshlarning o'zlarini kuzatishiga, salomatligi saqlab qolishiga va yangi imkoniyatlarga ega bo'lishiga yordam berishi mumkin. Chidamlilik ruhida tarbiyalash yoshlarni hayotda qarshi keladigan o'zgarishlarga tayyorlash uchun juda muhimdir. Bu tarbiya turi ularga ishonchli xarakter va mas'uliyat hissini oshirishga yordam beradi. Ular hayot bilan bog'liq muammo va vaziyatlar bilan to'g'ridan-to'g'ri yuzlashishda tayyorlanadilar.

Yoshlarning jismoniy tarbiyasida ko'pgina changlamalar mavjud. Bularning o'zaro aloqasi va bir-biridan foydalanishlari ularga yangi imkoniyatlar taqdim etadi. Chidamlilik ruhida tarbiyalash yoshlarning insoniyatga yordam berish qobiliyatlarini oshiradi. Bu shu bilan birga, ularga yangi imkoniyatlar va yorliqlar taqdim etish, ularning ishonchli bo'lishini va mustaqil fikirlashni oshirishiga olib keladi.

Jismoniy tarbiya va chidamlilik ruhida tarbiyalash yoshlarni jamiyatda muhim ahamiyati kasb etadi. Ularning shaxsiy xususiyatlari va salomatligi saqlanishi, insoniyatga yordam berish qobiliyatlari oshirilishi uning rivojlanishi va mustaqilligi uchun zaruriydir. Bu sababli, bu tarbiya turlari yoshlarning hayotida eng muhim faktorlardan biridir. Jismoniy tarbiya yoshlar o'rtasida jismoniy taraqqiyotni oshirish, salomatlikni saqlab qolish va yangi turdagi sport mashg'ulotlari orqali amalga oshiriladi. Chidamlilik ruhida tarbiyalash yoshlarni hayotda qarshi keladigan o'zgarishlarga tayyorlashga xizmat qiladi. Ushbu metodikada yoshlar o'zlariga ishonchli va salbiy qarashlarga mos keluvchi xarakterga ega bo'lishadi. Bu yordamida ular hayotdagi muammo va vaziyatlarga tayyorlanishadi.

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

Chidamlilik ruhida tarbiyalash metodikasi, yoshlarni harbiy xizmatga chiqish jarayonida jismoniy tayyorgarliklarini oshirish va ularning hayotda katta o'zgarishlarga olib kelish uchun zarur bo'lgan vazifalarga tayyorlashda yordam beradi. Jismoniy chidamlilikni oshirishga qaratilgan metodikalar, yoshlarni hayotga nisbatan tayyorlashda ham muhim ahamiyatga ega. Bu usul orqali, jismoniy tayyorgarlikni oshirishning psixologik aspektlari ham o'rgatiladi.

Harbiy xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligini majburiy hisobga olishni talab qiladigan boshqa muhim qoidalar bu turli xil kuchli stimullar (shu jumladan jismoniy mashqlar) ta'sirida tananing reaksiyalarining qonuniyatlari hisoblanadi. Kichik kuch va energiya talab etadigan mashg'ulotning o'sishi sekin va ko'p vaqt talab etadi. Katta, stressli mashqlar bilan funktsionallik tez o'sadi. Biroq, bu holda, harbiy xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligi sust bo'lsa, mashg'ulot yuki ularning moslashuvi bilan birga mos kelmaydi, balki kasallikka olib keladi. Jismoniy mashqlar ta'sirining salbiy oqibatlarini bartaraf etish uchun ularning jalb qilinganlarning imkoniyatlariga muvofiqligi zarur va dastlabki to'rt hafta ichida asosiy usulni tanlashning yagona usuli tanlanishi kerak. Birinchi bosqichda mashg'ulotlar soni uchtdan, keyin esa haftasiga to'rttdan iborat bo'lishi kerak. Bu qaysidir ma'noda muvaffaqiyatga eltuvchi strategiya ham deb atalishi mumkin. Chaqiriqqa qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini takomillashishi va rivojlanishi, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanining maqsad va vazifasi borasida bir qancha ilmiy izlanishlar olib borilayotganligi, davlat chegaralarining o'z qo'shinlarimiz tomonidan hushyorlik bilan qo'riqlanayotganligi ilmiy ishlarimiz natijasi desak adashmaymiz. Yoshlarimizni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hozirgi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Yoshlarimizni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash borasida biz nimalarga e'tibor berishimiz kerak? Qanday ilmiy izlanishlar olib borishimiz kerak? Bu borada birinchi masala yoshlarimizga ota-bobolarimiz bosib o'tgan yo'llarini to'g'ri tushuntirish (ishontirish usuli)dir.

Jismoniy chidamlilik ruhida tarbiyalash metodikasi, harbiy xizmat uchun tayyorgarlikni oshirishning zarur bo'lgan yo'llaridan bittasi bo'lib, kelajakdagi yoshlarimizning shaxsiy rivojlanishiga ham yordam beradi.

Jismoniy chidamlilik ruhida tarbiyalash metodikasi, harbiy xizmatdagi yoshlar uchun o'ziga xos ta'lim usullarini o'rgatadi. Bu usul orqali, yoshlar jismoniy tayyorgarliklarini yanada rivojlantirish

huquqiga ega bo'ladi va shuningdek, ularning hayotida katta o'zgarishlarga olib kelish jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarur bo'lgan vazifalarga tayyorlashda yordam beradi.

Yoshlarning jismoniy tarbiyasida sport va boshqa jismoniy faoliyatlar orqali o'zlarini kuzatishiga, salomatligi saqlab qolishiga va yangi imkoniyatlarga ega bo'lishiga yordam beradi. Chidamlilik ruhida tarbiyalash esa yoshlarni hayotda qarshi keladigan o'zgarishlarga tayyorlash uchun kerakli qobiliyat va xususiyatlarni oshirishga yordam beradi.

Jismoniy tarbiya yoshlarimizning o'zlarining ularning jismoniy holatiga e'tibor qaratiladi. Bu tarbiya turi talab qiladigan mashg'ulotlarga bog'liqdir, masalan, sport va boshqa jismoniy faoliyatlar orqali amalga oshiriladi.

Bu bilan birga, yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ham muhim ahamiyatga egadir. Yoshlar milliy tuyg'u va g'oyalari ega bo'lib, mamlakatimizni himoya qilish va uning rivojiga xizmat qilishda katta o'rin tutadilar. Shu sabablarga ko'ra, harbiy vatanparvarlik ruhini oshirish uchun turli tadbirlar o'tkazilishi muhimdir. Misol uchun, sport klublari, harbiy kengashlar, jangovar salohiyatlarni oshirish va boshqa tadbirlar o'tkazilishi lozim. Bunday tadbirlar yoshlarning ma'naviy ravishda rivojlanishi, insonparvarlik va hamjihatlik ruhini oshirishi va milliy tuyg'u va g'oyalarning yanada kuchayishiga olib keladi.

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash barchamiz uchun o'z dolzarbligi va ahamiyatini hech qachon yo'qotmaydigan masaladir. Ushbu dolzarb masala uzluksiz jarayon bo'lib, u bir-biriga bog'liq siyosiy -huquqiy, ijtimoiy -iqtisodiy, g'oyaviy -mafkuraviy, madaniy-ma'rifiy tadbirlarmajmuasidan iborat. Bugungi kunda yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishlari O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi va Qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalari qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari va farmoyishlari, Qurolli Kuchlarning umumharbiy nizomlari va boshqa qonun hujjatlariga muvofiq olib borilmoqda.

Xususan, "2017–2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturi"da "Vatanparvar" tashkiloti bazasida yoshlarni mehnat bozorida ehtiyoj yuqori bo'lgan kasblarga o'qitishda ko'mak berish mas'uliyati yuklatilgan. Shu bilan birgalikda ularning harbiy bilim, ko'nikma va malakalarini oshirishda targ'ibot -tashviqot ishlarini olib borilishi ham aytilgan. Barchamizga ayonki, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi umumiy tarbiyaning tarkibiy qismi bo'lib, yoshlarda Vatanni fidokorona himoya qilishga tayyorlik va bunga qodirlikni shakllantirishga yo'naltirilgan. Uning ma'naviy -ma'rifiy va nazariy asosi Vatanni himoya qilish to'g'risidagi zamonaviy tegishli ilm-fan sohalarining xulosalari, xalqimizning Vatan va uni himoya qilish haqidagi tarixiy va zamonaviy amaliy tajribasi, ilmiy merosi hamda mazkur masala bilan bog'liq umuminsoniy qadriyatlar va zamonaviy talablar hisoblanadi. Yoshlarda mafkuraviy immunitetni kuchaytirish, ularni turli yot g'oya va tahdidlardan asrash, o'z mustaqil fikriga ega, irodali, fidoyi va vatanparavr insonlar etib tarbiyalash eng asosiy maqsadlardan biriga aylanmog'i lozim. O'zbekiston Respublikasi Oliy Bosh qo'mondoni Shavkat Mirziyoyev ta'kidlanganidek, "Tarbiya va ta'limni bir-biridan alohida ajratib bo'lmaydi, bu ikki jarayon o'zaro uyg'un, uzluksiz asosda tashkil etilgandagina odobli, yuksak ma'naviyatli, shu bilan birga, bilimdon, zukko, ruhan va jismonan sog'lom, keng dunyoqarash, tafakkur va zamonaviy kasb-hunar egasi bo'lgan vatanparvar yoshlarni yetishtirib beradi". Jamiyatda vatanparvar va fidoyi insonlar ko'payishi natijasida ma'naviy-ma'rifiy hayotda hamda boshqa jabhalarda tub ijobiy o'zgarishlar yuzaga keladi. Bugungi kunda mamlakatimizda Yangi O'zbekistonni barpo etishdek ulug' maqsadga erishish yo'lida asosiy tayanchimiz bo'lgan azm-u shijoatli yoshlarga e'tibor va g'amxo'rlik ko'rsatish, ularga barcha sohalarida o'z iqtidori va salohiyatini to'liq namoyon etishi uchun zarur sharoit va imkoniyatlar yaratib berish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. Yangi O'zbekistonning Uchinchi Renessans poydevorini mustahkamlash hamda uning tadrjiiy rivojlanishga vatanparvar shaxs sifatida hissa qo'shish barcha vatandoshlarimizning ezgu orzu umidlaridan biriga aylanmog'i kerak. Darhaqiqat, "Yangi O'zbekiston barchamizning ezgu orzumiz, mehnatkash, tinchliksevar xalqimizning orzusi. Unda xalqimizning azaliy umid-niyatlari, yuksalish sari intilishlari o'ziga xos tarzda aks etmoqda. Uzoq o'tmishdan hozirgi davrgacha milliy tafakkurimiz negizida shakllanib kelgan, turli g'oya va amaliy harakatlarda o'z ifodasini topgan el-yurtimizning orzu-umidlari bugungi kunda Yangi O'zbekiston tushunchasiga jamuljam bo'ldi. Barchamiz jiplashib, tinimsiz o'qib-o'rgansak, ishmizni mukammal va unumli bajarsak, zamonaviy bilimlarni egallab, o'zimizni ayamasdan mehnat qilsak, albatta hayotimiz va jamiyatimiz o'zgaradi" -

deydi Prezident Shavkat Mirziyoyev. Istiqbolli rejalar va tub demokratik islohotlar vatanparvarlik tarbiyasini yangicha qarashlar va yondashuvlar asosida olib borishni taqozo etmoqda. Birinchi navbatda, yoshlarning ongu tafakkuri va qalbida vatanparvarlik tuyg'ularni shakllantirish amaliyotini "Yangi O'zbekiston", "Uchinchi Renessans sari", "Armiya va xalq–bir tanu bir jondir", "Bir ziyoli - bir mahallaga ma'naviy homiy", "Har bir nuroniy – besh nafar yoshga murabbiy", "Bir bolaga yetti mahalla -ota-ona", "Jaholatga qarshi ma'rifat, g'oyaga qarshi –g'oya bilan kurashish", "Biz g'ururi, oriyati, ma'naviyati baland xalqmiz", "Yangi O'zbekiston–ma'rifatparvar davlat", "Buyuk sarkardalarimizning jasorati va harbiy merosi", "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik", "Millatning dardiga darmon bo'lmoq-chin vazifangizdir", "Inson qadri uchun" tushunchalarning mazmun-mohiyatini tushintirishdan boshlab, milliy g'oya va uning mafkuraviy negizlarini takomillashtirishga ko'proq e'tibor qartomg'imiz lozim. Bugungi kunda yoshlarni ongu tafakkurini ma'rifat asosida shakllantirish va tarbiyalash eng muhim va asosiy vazifalardan biriga aylanmoqda. Darhaqiqat, "Yoshlarning tarbiyasini zamonaviy asosda, ilmiy-texnologik talablarini hisobga olib isloh qilish, takomillashtirish borasida olib borilayotgan ishlar uchun bugungi kun ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda ilmiy va ma'naviy asosda shakllantirishni taqozo etmoqda. Tarbiyaga yangicha, tizimli yondashuv, bolalarda tayanch fazilatlarni shakllantirishda oila, maktabgacha ta'lim, umumiy ta'lim, o'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim muassasalari, mahallalarning ijtimoy-pedagogik imkoniyatlarini to'liq yuzaga chiqarish va ular orasida ilmiy-metodik uzviylikni yangi darajada ko'tarish darkor". Jamiyatdagi barqarorlikni mustahkamlash va davlatning puxta xavfsizligini ta'minlash O'zbekiston uchun hayotiy zarurdir. Shularni nazarda tutib, O'zbekiston Respublikasi mustaqil davlat va xalqaro munosabatlarning subyekti sifatida o'zining mudofaa siyosatini barcha mamlakatlarning tinch-totuv yashashi, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik, ularning mustaqilligini, shuningdek, davlatlararo tarkib topgan chegaralarning buzilmasligi va o'zgarmasligini hurmat qilish prinsiplariga asoslaydi. Ushbu prinsiplardan kelib chiqib, Yangi O'zbekiston Uchinchi Renessans davrida O'zbekiston mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkiloti ko'magida yoshlarni milliy g'oya va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalashda hamda ularning qalbi va ongiga Vatan himoyasi sharafli va muqaddas burch ekanini chuqur singdirishda, milliy armiyamizning qudrati va salohiyatiga bo'lgan ishonchini kuchaytirishda, turli ichki va tashqi tahdidlarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirishda salmoqli ishlarni bajarishga erishadi, degan umiddamiz. O'zbekiston Respublikasi Oliy Bosh qo'mondoni Shavkat Mirziyoyevning ta'kidlanganidek, "Bugungi kunda bizning harbiylarimiz o'zlarining poofessional tayyorgarlik darajasi bo'yicha jahondagi yetakchi mamlakatlar armiyalarining harbiy xizmatchilaridan aslo qolishmasligini so'zda emas, amalda isbotlamoqda. Xalqaro harbiy o'quv musobaqalarida, armiyalar o'rtasidagi va sport bellashuvlarida O'zbekiston vakillari o'zlarining mahorati, ruhanbaqquvvatligi, g'alabaga bo'lgan irodasini namoyon etmoqda, buyuk ajdodlarimizning munosib vorislari ekanliklarini yaqqol ko'rsatmoqda. Hech shubhasiz, bularning barchasi butun O'zbekiston xalqida, ayniqsa, yoshlarimizda milliy armiyamiz bilan faxrlanish tuyg'usini, Vatan himoyachisidek sharafli kasbga hurmat-ehtiroom hissini uyg'otmoqda". Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi umumiy ta'lim-tarbiyaning tarkibiy qismi hisoblanadi. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining asosi vatanparvarlik tarbiyasidir. Shunga ko'ra, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi har bir fuqaroning va o'sib kelayotgan yoki avlodning eng kichik yoshlik davrlaridan boshlab o'zlashtirib boradigan barcha ta'lim-tarbiyasi, bilimi, e'tiqodi, dunyoqarashining ajralmas qismi bo'lgan vatanparvarlik tarbiyasiga asoslanadi. Vatanparvarlik tarbiyasi tushunchasi harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi va ta'limi tushunchalariga nisbatdan kengroq ma'noni bildiradi. Yuqorida aytganimizdek, vatanparvarlik tarbiyasi va ta'limi har bir insonning tug'ilgan kundan boshlab, umrining oxirigacha davom etadi. "Vatan" arabcha so'z bo'lib, o'zbek tilida tug'ilib o'sgan joy, yurt, maskan ma'nolarini anglatadi. Dono xalqimiz bejiz aytmagan "Vataning tinch -sen tinch", "Ona yurtning -oltning beshiging", "Ona yurtningomon bo'lsa, rangi-ro'ying somon bo'lmas", "El g'amini bilgan elda doston", "Vatan gadosi –kafan gadosi", "Vatansiz inson –kuysiz bulbul", "Kishi yurtida shoh bo'lguncha o'z elingda cho'pon bo'l". Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash -bu millati, tili va kasbidan qat'i nazar, yoshlarda Vatanga sadoqat tuyg'usini shakllantirish, ularni o'z fuqarolik burchi va konstitusion majburiyatlarini bajarishga, jamiyat va davlat manfaatlarini himoya qilishga qodir shaxslar etib tarbiyalashga yo'naltirilgan davlat organlari, jamoat birlashmalari va boshqa tashkilotlarining ko'p bosqichli, tizimli, maqsadli va muvofiqlashtirilgan faoliyatidir. "Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash kontsepsiyasida" harbiy-vatanparvarlikning bosqichlari va yo'nalishlari aniq va ravshan bayon etilgan. Shunga ko'ra, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi va ta'limi o'zaro uyg'un tarzda quyidagi to'rt bosqichda amalga oshiriladi:

Birinchi bosqich (3-7 yoshdagilar) atrofdagi olam, Vatan haqida dastlabki tasavvurlar paydo bo'ladigan bosqich hisoblanib, unda oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga turli she'rlar, kuy va qo'shiqlar o'rgatish, multfilm va turli o'yinlar namoyish etish, rasmlar chizish orqali dunyoni anglash, davlat ramzlari (bayroq, gerb, madhiya) bilan tanishish asosida ularda ona - yurtga muhabbatni shakllantirishni o'z ichiga oladi.

Ikkinchi bosqichda (7-16 yoshdagilar) o'quvchilarning Vatanga muhabbati va sadoqatini mustahkamlash, ona-yurt oldidagi farzandlik burchini yuksak mas'uliyat bilan bajarish, ularda Qurolli Kuchlarimizga bo'lgan ijobiy fikrlarni yanada kengaytirish, harbiy xizmat nufuzini ko'tarish, yoshlarning jismonan sog'lom, ma'naviy yetuk, keng dunyoqarashli, mustaqil fikr yuritadigan barkamol inson sifatida shakllantirish kabi ezgu ishlarga da'vat etiladi.

Uchinchi bosqichda (16 -18 yoshdagilar) yoshlarda Vatanga va uning himoyasi uchun munosib xizmat qilishga ruhan va jismonan tayyorlikni ta'minlashga yo'naltiriladi. Milliy armiyamiz uchun jismonan baquvvat va ma'nan yetuk yoshlar zarurligi, harbiy xizmatning ahamiyati, Qurolli Kuchlarda olib borilayotgan islohotlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

To'rtinchi bosqich (18-30 yoshdagilar) yoshlarning jismoniy va ma'naviy qobiliyati, yetakchilik ko'nikmalari va intellektual salohiyati, umumiy va professional malakasini oshirish, ularni o'z ustida muntazam ishlash, sog'lom hayot kechirishga undash va shunga erishishni nazarda tutadi. "Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash Konsepsiyasi" nafaqat vatanparvarlik tuyg'ulari, balki milliy merosimizning tarixiy ildizlarini o'rganishga hamda tahlil etish, Vatan ozodligi yo'lida qahramonlik ko'rsatgan buyuk ajdodlarimiz va jasur zamondashlarimizning ibratli hayotini keng targ'ib qilishga xizmat qiladi. Yoshlarning qalbida, ongu tafakkurida harbiy-vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish uchun, bizning nazarimizda umumiy o'rta ta'lim maktablarida 10-11-sinf o'quvchilari ishtirokida oliy harbiy bilim yurtlariga kirishdagi tanlov shartlarini (tibbiy ko'rik, jismoniy tayyorgarlik, psixologik tayyorgarlik, test sinovlari) mujaasamlashtirgan 3 bosqichli ko'p kurashli harbiy sport musobaqasini o'tkazish bo'yicha qo'shma asosida kirish uchun yo'llanma sohibiga aylandi (O'zbekiston Respublikasi oliy harbiy aviasiya bilim yurti bundan mustasno). Xuddi shunday, ko'p kurashli harbiy sport musobaqasini 9-sinf o'quvchilari ishtirokida ham o'tkazilib, eng yuqori natijaga erishgan, ya'ni respublika bosqichi g'oliblari o'zi istagan "Temurbeklar maktabi" harbiy akademik liseylariga kvota asosida kirish uchun tegishli yo'llanmaga ega bo'ladi.

XULOSA

Biz qanchalik yoshlarimizni to'g'ri o'rgatsak, o'qitsak ularda o'zlariga bo'lgan ishonchlarini yana bir bor uyg'otgan bo'lamiz. Yoshlarimizni harbiy vatanparvar qilib tarbiyalashda avvalambor biz ularga miliy qadriyatlarimizni o'rgatamiz va o'qitamiz. Bu yoshlarimizni harbiy vatanparvar bo'lib tarbiyalanishiga katta samara beradi. Har bir o'smirni tarbiya qilishda uning faqat ma'naviy, madaniy va ilmiy jihatdan barkamolligini oshirishgina emas, uni har tomonlama kuchli va jismonan sog'lom bo'lishi ham muhim. Bu uchun esa, ota-onalar, mas'ul shaxslar, o'qituvchi va murabbiylar bu jarayonni birgalikda o'z nazoratlariga olishlari kerak. Hozirgi shiddat bilan o'zgarib borayotgan zamonning o'zgarishiga katta tasir ko'rsatayotgan fan, texnikalar borasidagi o'zgarishlar, ularni boshqarish masalalarini to'g'ri tushuntirish orqali biz ularda harbiy texnikalarni boshqarishga bo'lgan qiziqishlarini oshirib boramiz. Bu borada bizga chaqiriqqa qadar boshlang'ich tayyorgarlikka yordam beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustivor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947 sonli Farmoni.
2. Sh. M. Mirziyoyev. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlikhar bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak T.; O'zbekiston, 2017.
3. «Mudofaa to'g'risida»gi Qonun. Toshkent, 2001 yil.
4. Chaqiriqqacha yoshlarni tayyorlash va harbiy vatanparvarlik tarbiyasi.- Andijon, 2003 yil.
5. A.Bo'tayev. «Chaqiriqqacha yoshlarni tayyorlash». O'quv qo'llanma. Andijon,-2004.
6. «O'smirlarni chaqiriqqacha tayyorlash to'g'risidagi Nizomi» 2014 y
7. A.YU. Sotvoldiev. "Chaqiruvga qadar harbiy ta'limni tashkil etish va uning metodikasi" O'quv qo'llanma, I, II - qismlar, 2007 yil, o'quv qo'llanma. 151-163-b
8. B.B. Gafurov "Boshlang'ich umumqo'shin harbiy tayyorgarlik bo'yicha" II qism, 2005 yil, o'quv qo'llanma. 37-b
9. O'zbekiston Respublikasining «Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida»gi Qonuni, 1992 y